

Keuzelijst moderne literatuur 2022-2023

Op pagina 1 t/m 6 staan de nieuwe titels, daarna volgen de boeken waarvoor al eerder leeswijzers verschenen. Alle nieuwe boeken (uitgezonderd 'Lentetuin') zijn ook als e-book verkrijgbaar. Verklaring van symbool: voor ervaren lezers.

Nieuwe titels

Christiaan Alberdingk Thijm – *De familie Wachtman*

N22-01, Uitgeverij Ambo Anthos 2021, 376 p.

Philip Wachtman is halverwege de veertig en zijn leven lijkt zich op een kantelpunt te bevinden. Zijn vriendin Freya wil graag zwanger van hem worden, maar dat lukt niet. Zijn benoeming tot hoogleraar is onzeker en zijn promotieonderzoek naar de anonimiteit van spermadonoren is achterhaald. Zelf is hij ook spermadonor. Hij wordt lastig gevallen door een studente die de overtuiging heeft, dat hij haar vader is.

Een onderhoudend geschreven roman met veel lagen, snijdt thema's aan van deze tijd. De schrijver werkt naar een verrassend einde toe.

Marta Barone – *Verzonken stad*

N22-02, Uitgeverij Ambo Anthos 2021, 308 p.

Oorspronkelijke titel *Città sommersa*, vertaling Manon Smits

In Verzonken stad probeert Marta, een jonge Italiaanse vrouw het leven van haar vader te reconstrueren. Na zijn dood is ze erachter gekomen dat hij lid was van een extreemlinkse groepering. Ze zoekt contact met haar vaders vrienden. Wie was hij, haar vader, die arts, in de jaren zeventig in Noord Italië, die zich verbonden voelde met mensen die het minder hadden. En waarom belandde hij in de gevangenis?

Een prachtig verwoordde, historische en autobiografische roman. In haar zoektocht naar haar vader en zijn drijfveren krijgt Marta steeds meer respect en bewondering voor hem.

Philippe Besson – *Het laatste kind*

N22-03, Uitgeverij De Bezige Bij 2021, 173 p.

Oorspronkelijke titel *Le dernier enfant*, vertaling Théo Buckinx

De moeder, Anne-Marie en haar man helpen hun jongste zoon Theo verhuizen. Het laatste kind dat het huis verlaat. Voor Anne-Marie is dit afscheid veel moeilijker dan het vertrek uit huis van haar andere twee kinderen. Voor Anne-Marie voelt het als een kantelpunt in haar leven. Het verhaal beschrijft één dag, de zondag van de verhuizing.

Philippe Besson heeft, als man, uiterst knap beschreven wat er in Anne-Marie, een vrouw, omgaat.

Ellen de Bruin – *Kraaien in het paradijs*

N22-04, Uitgeverij Prometheus 2021, 252 p.

Lipa, een vrouw van eind dertig, woont op een eiland dat ruim 15 jaar geleden een toeristische trekpleister was. Nu wonen er nog maar vijf mensen. Dieren zijn er niet veel meer op dit eiland. Lipa wil weggomen van het eiland, maar de veerman weigert haar mee te nemen. Al haar hoop is nu gevestigd op de nieuwe bezoeker Rieve.

Deze verhaallijn wordt afgewisseld met de geschiedenis van het eiland en met de gebeurtenissen ruim 15 jaar geleden. Het wordt duidelijk dat er van de schoonheid van de aarde en de mensheid niet veel over is.

Werkelijk zeer actuele roman. Je vraagt je als lezer af of de toekomst er werkelijk zo uit zal zien. Toch gloort er een sprankje hoop. Dit boek kan de nachtrust verstoren.

Anjet Daanje – De herinnerde soldaat

N22-05, Uitgeverij Passage 2019, 550 p.

Een soldaat belandt, wegens geheugenverlies, na de Eerste Wereldoorlog bij broeders in een gesticht. Jaren later komt de Vlaamse Julienne en herkent in hem haar man Amand. Hij gaat mee naar Kortrijk waar zij een fotowinkel heeft. Door in uniform met weduwes voor foto's te poseren, begint de zaak te floreren.

Alles wat Amand weet over zijn verleden, weet hij van Julienne. Hij merkt dat ze regelmatig liegt en weet niet of hij haar kan vertrouwen. Hij heeft vreselijke

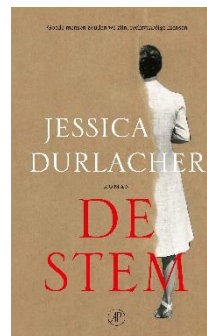
nachtmerries en is soms dagenlang onbereikbaar. Julienne zorgt aandoenlijk goed voor hem en hij wordt verliefd, maar zijn geheugenverlies wordt erger en soms is hij gewelddadig. Als zijn herinneringen boven komen aan Kathe, zijn vrouw in Duitsland, moet hij zijn verleden onderzoeken.

Fascinerend hoe de lange zinnen en de steeds terugkerende dagelijkse rituelen je onderdompelen in de geest van een getraumatiseerde soldaat. De spanning: "Wie ben ik?" blijft tot het eind toe aanwezig.

Jessica Durlacher – De stem

N22-06, uitgeverij De Arbeiderspers 2021, 432 p.

De Stem speelt zich af tegen de achtergrond van de grote gebeurtenissen die dit millennium inluiden. Van 9/11 tot de moord op Pim Fortuyn, Durlacher heeft de recente geschiedenis door haar nieuwste roman gewoven, aangrijpend en spannend.

Durlacher beschrijft in flashbacks de gebeurtenissen op 9/11, die vergaande gevolgen hebben voor hoofdpersoon Zelda en haar gezin. In deze eigentijdse roman wordt de houding van het vrije westen ten opzichte van de radicale islam onder de loep genomen. Wanneer Zelda de hulp van Amal, haar oppas uit Somalië, inschakelt verandert het gezinsleven. Amal blijkt een getalenteerde beginnend zangeres te zijn. Uiteindelijk is zij mede verantwoordelijk voor het drama dat zich zal afspelen binnen het gezin.

Veelomvattende roman met een stuwende kracht, over familie, loyaliteit en het grote offer dat engagement van mensen vraagt.

Bernardine Evaristo – Meisje, vrouw, anders

N22-07, Uitgeverij De Geus 2020, 496 p.

Oorspronkelijke titel *Girl, Woman, Other*, vertaling Lette Vos

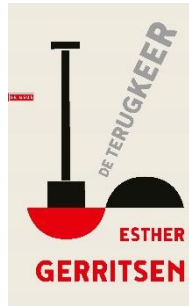

Twaalf personages van kleur zijn elk op zoek naar iets – een gedeeld verleden, een onverwachte toekomst, een plek om thuis te komen, een geliefde, een sprankje hoop. Van Londen tot Schotland, van een non-binaire social media-influencer tot een 93-jarige vrouw op een boerderij. Het is een kleurrijke verzameling levensverhalen van zeer verschillende personages. Verhaallijnen, die toch op één of andere manier natuurlijk in elkaar overvloeien. Evaristo brengt hen op meesterlijke wijze samen en herinnert ons aan datgene wat ons verbindt in tijden van verdeeldheid.

Alle vrouwen hebben krachten en angsten, komen tot leven en zullen de lezer stuk voor stuk belangrijke vraagstukken voorschotelen en mooie lessen leren.

Esther Gerritsen – *De terugkeer*

N22-08, Uitgeverij De Geus 2020, 224 p.

Tientallen jaren na de dood van haar depressieve vader, Gerrit, wil dochter Jennie, die hem nauwelijks heeft gekend, weten wat er is gebeurd terwijl de rest van de familie er liever het zwijgen toe doet. De moeder met haar Alzheimer die het zich misschien maar al te graag niet meer herinnert, de al te behulpzame broer van Gerrit, Ed, die graag de schuld op zich neemt, Max, de zoon, die het verleden wil vergeten. Jennie wil het juist wil oprakelen en laat zelfs het lijk van haar vader opgraven. Iedereen heeft zijn eigen belang dat hij ook

op egocentrische wijze verdedigt. Het lijken gewone mensen maar door de scherpe analyse komen al de verschillende persoonlijkheden levendig en invoelbaar in beeld.

De korte zinnen scheppen vanaf de eerste bladzijde beelden die je niet gauw vergeet.

Anna Hope – *Verwachting*

N22-09, Uitgeverij Ambo Anthos 2020, 331 p.

Oorspronkelijke titel *Expectation*, vertaling Gerda Baardman

Een roman over vriendschap en ambitie in de studietijd en volwassenheid van drie vriendinnen. Hannah, Cate en Lisa wonen gezamenlijk in Londen en zouden daar het liefst willen blijven wonen. Hope volgt de vriendinnen in hun dagelijks leven dat gewijd is aan kunst, eten, uitgaan en liefde. Tien jaar later ziet hun wereld er heel anders uit. Het is dan gevuld met de zorg voor een kind, carrière en relaties. Hoewel de vriendinnen elkaar gedeeltelijk uit het oog zijn verloren, en ieder een ander leven is gaan leiden, blijven ze voor

elkaar klaar staan.

Behoren Sally Rooney, Elisabeth Day en Zadie Smith tot je favoriete schrijvers? Dan is deze meeslepende roman een absolute aanrader!

Kazuo Ishiguro – *Klara en de zon*

N22-10, Uitgeverij Atlas Contact 2021, 352 p.

Oorspronkelijke titel *Klara and the sun*, vertaling Peter Bergsma

Het verhaal speelt zich af in een (niet nader benoemde) toekomst. Vanuit het perspectief van Klara, een zogenaamde Kunstmatige Vriendin (KV), bezien we de wereld. Vanuit haar plek in de winkel observeert ze heel precies het gedrag van mensen. Wanneer Klara wordt gekocht door de moeder van Josie gaat ze met de familie mee naar het afgelegen huis waar Josie met haar moeder woont. Vanaf dat moment zijn Josie en Klara onafscheidelijk. Josie blijkt heel erg ziek en het is niet zeker of ze nog

lang leeft. Door haar scherpe observatievermogen en haar lerend vermogen leert Klara steeds meer hoe Josie denkt, voelt en zich gedraagt. Langzaam ontvouwt zich de ware reden waarom Klara in huis is gehaald...

Ishiguro houdt ons met dit boek een spiegel voor. Door de scherpe blik van een buitenstaander roept het de ethische vraag op: hoe ver mag technologie ingrijpen in de levens van mensen?

Antonio Moresco – *Het lichtje in de verte*

N22-11, Uitgeverij Oevers 2020, 160 p.

Oorspronkelijke titel *La lucina*, vertaling Nini Wielink

Een man leeft in totale eenzaamheid in een verlaten bergdorp. Maar elke nacht, op hetzelfde uur, verschijnt er een mysterieus lichtje aan de andere kant van de vallei. Wat is het? Iemand in een ander verlaten dorp? Een vergeten straatlantaarn? Als hij uiteindelijk op onderzoek uitgaat, vindt hij een jonge jongen die ook alleen woont, in een huis midden in het bos. Er ontwikkelt zich een bijzondere verwantschap tussen de man en het jongetje. Maar wie is dit kind echt?

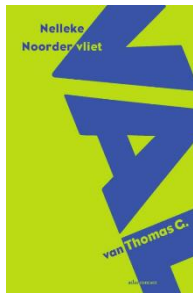
Het verhaal wordt langzaam opgebouwd, het is ontroerend, magisch en mysterieus, heel mysterieus. Het lijkt wel of er

sprake is van twee parallelle werelden. Of een geleidelijke overgang van de ene naar de andere wereld? Of....?

Iedereen zal iets anders uit dit verhaal kunnen halen, een garantie voor een interessante bespreking. En het is prachtig geschreven, je bent waar de verteller ook is...

Nelleke Noordervliet – De val van Thomas G.

N22-12, Uitgeverij Atlas Contact 2020, 285 p.

De uitgever Thomas G. besluit een zeer controversiële roman uit te brengen, waarop hij zeer heftige reactie op de sociale media krijgt. Een aantal maanden later overlijdt Thomas door zelfmoord? Zijn familie blijft verbijsterd achter. Een journalist wil de affaire tot het bot uitzoeken en hij zoekt contact met de familie van Thomas en zijn medewerkers. Bij dit onderzoek komt hij tot de ontdekking dat iedereen op een verschillende wijze met dit verlies en deze affaire omgaat.

De roman schetst een beeld van de huidige cancelcultuur. Wat doet dit met de beklagden en hun familie? In hoeverre wordt je beoordelingsvermogen beïnvloed door de sociale media?

Sholeh Rezaadeh – De hemel is altijd paars

N22-13, Uitgeverij Ambo Anthos 2021, 180 p.

Arghavan, geboren in Iran, woont in Amsterdam waar ze een tweedehandswinkel heeft. Voor haar is het inkopen en verkopen van tweedehands goederen meer dan handel. Ze bedenkt en schrijft verhalen bij wat ze verkoopt. Ze voelt zich eenzaam in Nederland, mensen zijn niet zo toegankelijk als in haar geboorteland. In haar ogen zijn ze allemaal eenzaam en verbergen ze dat als onder een kleurig kleed.

Haar contacten beperken zich tot Anna, die haar danskleding bij Arghavan koopt en Johan, een al wat oudere man die haar 'lieve dame' noemt en met wie zij de liefde voor bomen deelt. Ook

is er Mees, de muzikant op wie ze verliefd wordt en met wie ze probeert een relatie op te bouwen.

Bomen als metafoor voor wat het leven allemaal veroorzaakt: verdriet, heimwee, liefde... schitterende beelden met een verstillende uitwerking op de lezer. Daarnaast een interessante kijk op de Nederlandse samenleving.

Norbert Scheuer – Winterbijen

N22-14, Uitgeverij Ambo Anthos 2020, 296 p.

Oorspronkelijke titel *Winterbienen*, vertaling Anne Folkertsma

Het verhaal speelt zich af in 1944 in een plaatsje in de Eifel. Terwijl de bommenwerpers elke nacht overvliegen, moet de ontslagen epileptische leraar Arimond zich proberen in leven te houden. Hij scharrelt enigszins de kost bijeen door het houden van bijen. Het houden van bijen heeft hij geleerd van zijn vader, die het op zijn beurt ook van zijn voorouders heeft geleerd. Door het verplaatsen van bijenkasten heeft hij een manier gevonden om vluchtelingen over de grens naar België te brengen. Dit verhaal is gebaseerd op werkelijke gebeurtenissen.

De hoofdpersoon, een zeer intrigerend personage, wordt op een indirecte en een indringende manier beschreven in het boek. Je krijgt een goed idee van het dagelijks leven in dit kleine dorpje.

Alex Schulman – De overlevenden

N22-15, Uitgeverij De Bezige Bij 2021, 272 p.

Oorspronkelijke titel *Överlevarna*, vertaling Angelique de Kroon

Drie broers, Benjamin, Pierre en Nils keren terug naar het vakantiehuis om daar de as van hun overleden moeder uit te strooien. Twintig jaar geleden hebben ze hier iets meegemaakt dat hun leven ingrijpend

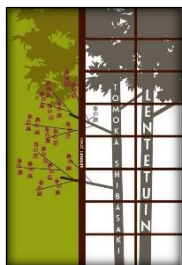
beïnvloedde. In de dag die ze nu met elkaar meemaken ontvouwt zich hun verleden.

Bij het lezen bekruipt je steeds het gevoel dat er meer aan de hand is. Dan, aan het verrassende einde van het boek, valt alles op zijn plaats.

Tomoka Shibasaki – Lentetuin

N22-16, Uitgeverij Zirimiri Press 2020, 125 p.

Oorspronkelijke titel *Haru no niwa*, vertaling Luk van Haute

In Setagaya, een populaire wijk van Tokio, is een flatgebouw rijp voor de sloop. De meeste huurders zijn al vertrokken en het gebouw maakt een desolate indruk. Taro woont er sinds hij van zijn vrouw is gescheiden en is één van de weinigen die er nog wonen.

Wanneer Taro op een dag de jonge vrouw van de bovenverdieping, Nishi, naar het huis ernaast ziet staren, ontstaat er een sterke band tussen beiden. Het is het begin van regelmatige ontmoetingen waarin Nishi verhaalt over haar fascinatie voor het hemelsblauwe huis met tuin aan de overkant dat ooit bewoond werd door een bekende regisseur en een actrice die ze kent uit het fotoboek *Lentetuin*. Ook Taro raakt langzaam maar zeker gefascineerd door het hemelsblauwe huis en haar voormalige bewoners.

Terwijl wereldstad Tokio zichzelf razendsnel vernieuwt, leiden twee anonieme bewoners een haast verstild leven. 'Lentetuin' is een subtiele vertelling over vriendschap en verlies.

Saša Stanišić - Herkomst

N22-17, Uitgeverij Ambo Anthos 2020, 344 p.

Oorspronkelijke titel *Herkunft*, vertaling Annemarie Vlaming

In *Herkomst* vertelt Stanišić hoe hij in '92 met zijn ouders uit Bosnië-Herzegovina vlucht voor de oorlog. Hoe is het om als vluchteling te leven? Waar hoort hij thuis? Wat is herkomst precies? Een

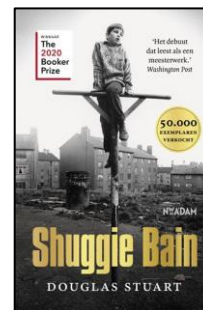
familiegeschiedenis die symbool staat voor één van de roerigste periodes in de moderne geschiedenis.

Een fonkelend en rijk boek: geestig en cabaretesk, politiek, melancholisch en autobiografisch. Winnaar van de prestigieuze Deutscher Buchpreis én van de Europese Literatuurprijs 2021. Bijzonder is het spel met de afloop; die is naar believen van diegene die het boek leest.

Douglas Stuart – Shuggie Bain

N22-18, Uitgeverij Nieuw Amsterdam 2021, 441 p.

Oorspronkelijke titel *Shuggie Bain*, vertaling Inger Limburg en Lucie van Rooijen

Shuggie woont tussen de jaren 1981 en 1989 in Glasgow in een sociale huurwoning, aanvankelijk met de gehele familie inclusief zijn grootouders, daarna alleen met zijn drankzuchtige moeder Agnes. Uiteindelijk belandt hij op zijn vijftiende moederziel alleen in een pension. Hij adoreert zijn knappe en aanvankelijk nog elegant geklede moeder, probeert op haar te letten en neemt haar in bescherming, maar moet toezien hoe zij steeds verder afglijdt in haar zoektocht naar mannen en drank. De roman geeft een indringend beeld van het soms mensonterende leven in Glasgow na de sluiting van de mijnen.

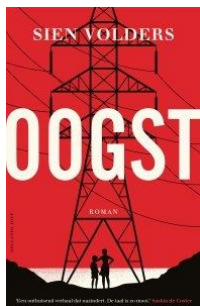
Stuart heeft tien jaar geschreven aan zijn debuut. Beklemmend, wanhopig maar een meesterwerk dat terecht is bekroond met de Man Booker Prize 2020

Sien Volders – Oogst

N22-19, Uitgeverij Hollands Diep 2020, 224 p.

De Roemeense Alina leidt als ongehuwde moeder bij haar ouders een armoedig leven. Door haar achterneef wordt zij overgehaald om op Sicilië op een tomatenplantage te gaan werken. Ze neemt haar elfjarige

zoon Lucian mee. Het tweetal wordt ondergebracht in een krot en het werk is zwaar en smerig.

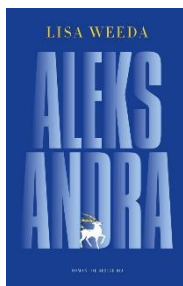
Omdat de tomaten op de veiling maar weinig opbrengen, neemt haar baas vrouwen in dienst. Die nemen genoeg met minder loon. Hij buit zijn werknemers op allerlei manieren uit. Alina probeert het krot op te knappen en legt een tuintje met bloemen aan. Ze wil voor Lucian een goede moeder zijn en haar zelfrespect bewaren. Lucian sluit intussen vriendschap met twee jongens uit de omgeving met heel verschillende achtergronden. Waar het verhaal van zijn moeder uitzichtloos is, gloort er in zijn verhaal

hoop op een betere toekomst.

Een roman over arbeidsmigratie onder erbarmelijke omstandigheden, een ontroerende jongensvriendschap, moederschap. Spannend verhaal in beeldrijke, kernachtige taal.

Lisa Weeda – Aleksandra

N22-20, Uitgeverij De Bezige Bij 2021, 347 p.

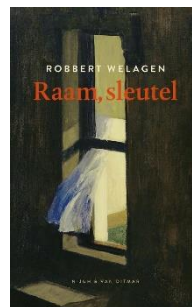
In dit debuut vertelt deze jonge Nederlandse schrijfster de geschiedenis van haar Oekraïense familie. Lisa's grootmoeder Aleksandra werd op achttienjarige leeftijd, net als ruim een miljoen andere Sovjetmeisjes, tijdens de Tweede Wereldoorlog gedeporteerd naar Duitsland om als 'Ostarbeiterin' te gaan werken in de oorlogsindustrie.

Na de oorlog kwam ze met haar Nederlandse man en twee kinderen in ons land terecht. Lisa hoort dit verhaal pas goed op haar drieëntwintigste en gaat dan een reis maken naar de geboortegrond van haar grootmoeder in Oost-Oekraïne. In haar verbeelding komt ze daar haar overgrootvader Nikolaj tegen, een Don Kozak, die in 1953 is overleden en zijn dochter na haar deportatie nooit meer heeft gezien. Samen met hem gaat Lisa op zoek naar haar neef Kolja, die tijdens een nieuw politiek conflict werd vermoord.

Lisa Weeda heeft de zoektocht die ze maakt op weergaloze wijze opgeschreven, vol inlevingsvermogen, fantasie en verrassend vertelplezier.

Robbert Welagen – Raam, sleutel

N22-21, Uitgeverij Nijgh en Van Ditmar 2021, 208 p.

Schrijfster Karlijn heeft bij haar thuis een interview over haar romandebuut met tv-journaliste Hanna. Ze hebben meteen een klik en voelen zich tot elkaar aangetrokken. Door toeval komt op diezelfde dag Karlijns vriend om bij een verkeersongeluk. Als Karlijn niet de deur had dichtgetrokken zonder de sleutel mee te nemen, was hij die niet op de fiets komen brengen. De uitzending van het tv-interview en de begrafenis zijn ook op dezelfde dag. Er volgt nu voor Karlijn een verwarrende periode van gevoelens van schuld en

rouw, maar ook van vreugde over de nieuwe verliefdheid. En dan is er ook nog haar uitgever, die erop aandringt dat ze haar verhaal opschrijft.

Stilistisch sterk boek, waarin met weinig woorden veel wordt gezegd. Ingetogen, geraffineerd, indringend.

Lees ook eens een biografie

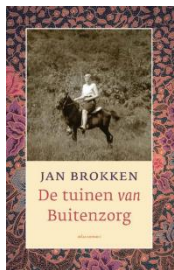
U kunt als Senia-leesclub ook een boek kiezen van de keuzelijst biografieën. Zie www.senia.nl. Hieronder enkele biografieën die dit jaar nieuw toegevoegd zijn aan de lijst.

Aleid Truijens – *Leven in de verbeelding Hella S. Haasse 1918-2011* B22-13, *Querido* 2022, 598 p.

Hella Haasse was dol op biografieën, vooral schrijvers- en kunstenaarsbiografieën. Haar boekenkast stond er vol mee; ze verslond ze en schreef erover. Maar een biografie over háár, dat was iets anders. De gedachte dat een ander met rode oortjes zou grasduinen in haar privédocumenten en zou praten met haar intimi en vrienden, óver haar, was voor Haasse lange tijd onverdraaglijk. Dat liet ze, vanaf haar zestigste, in vrijwel ieder interview blijken. Toch was Haasse gul met het verstrekken van informatie over haar leven. Zolang zij maar zelf de regie kon houden. Aleid Truijens werkte bijna acht jaar lang aan de biografie, waarvoor ze de medewerking van de erfgenamen en toegang tot het gehele literaire en persoonlijke archief kreeg.

Jan Brokken - *De tuinen van Buitenzorg*
B22-03, *Atlas Contact*, 2021, 224 p.

Toen de 23-jarige Olga en de twee jaar oudere Han in 1935 naar Nederlands-Indië verhuisden, was het alsof de ene na de andere wereld voor hen openging, in een bijna duizelingwekkend tempo. De eerste maanden brachten ze door op Java, later woonden ze in Makassar, waar Han als theoloog onderzoek deed. Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog verwoestte de wereld waarin Olga en Han volledig waren opgegaan. In 1947 moesten ze terugkeren naar Nederland. Olga is de moeder van Jan Brokken vóór ze zijn moeder werd.

Brokken verweeft het verhaal van zijn moeder op ingenieuze wijze met beschouwingen over muziek, literatuur, cultuur en geschiedenis, zoals over componist Leopold Godowsky die in de ban raakte van de gamelan en de moeder van Hella S. Haasse, die de bekendste concertpianist van Indië was. Een klein stukje familiegeschiedenis van de schrijver gekoppeld aan gebeurtenissen in Indonesië voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog.

In dit prachtige boek reconstrueert Jan Brokken het leven van zijn moeder van voor zijn geboorte.

Of neem een leeswijzer Poëzie

Senia kent sinds dit jaar ook een keuzelijst Poëzie. Zie de website. We noemen enkele van de tien nieuwe leeswijzers.

De Eenzame Uitvaart

P21-06. Het initiatief voor De Eenzame Uitvaart werd in 2002 genomen door de toenmalige stadsdichter van Groningen Bart FM Droog en later overgenomen door F. Starik (1958-2018). Vele bekende dichters werken mee aan deze zogeheten Poule des Doods. Voor de leeswijzer kiezen we zes gedichten van de inmiddels vele tientallen gedichten die voor eenzaam gestorvenen zijn gemaakt. Los van de goede kwaliteit van de gedichten is het interessant wat deze gedichten zeggen over het leven van onbekenden, over intimiteit en voyeurisme en over eenzaamheid als maatschappelijk probleem. De leeswijzer bespreekt gedichten van Menno Wigman, Neeltje Maria Min, Rogie Wieg en F. Starik die eenzame doden op hun laatste tocht vergezelden.

Gedichten rond het thema 'Tijd'

P21-07. Tijd is een fenomeen dat door iedereen anders wordt ervaren. Als je wacht op iemand, is vijf minuten erg lang; als je nog maar vijf

minuten hebt om iets af te ronden, is het veel te kort. Ook dichters behandelen het thema tijd in alle mogelijke vormen en uitingen. In deze leeswijzer staan twee dichters centraal die het thema Tijd verwerkten:

Hans Tentije en Marjolijn van Heemstra.

Hans Tentije (1944) is, in de vijfenveertig jaar dat hij dichter is, gefascineerd door het thema Tijd en de werking van het geheugen.

Marjolijn van Heemstra (1981) is naast dichter ook schrijver, theatermaker, journalist en podcastmaker. Door zich te verdiepen in het heelal verandert haar blik op de aarde en op het begrip tijd. Hierover maakte ze de voorstelling en podcast *Stadsastronaut* (2019).

Gedichten van Lieke Marsman centraal

P21-11. Aan de hand van drie gedichten maakt u kennis met de Dichter des Vaderlands, Lieke Marsman, een nog jonge dichteres. De gekozen gedichten geven een afwisselend beeld van haar onderwerpen: haar plaats in de wereld, de waarde van het leven, van ziekte en van de dood. Haar

poëzie is zeer leesbaar, lijkt soms weinig te verschillen van proza en toch valt er over een zin, een gekozen woord, soms veel te zeggen. Ter voorbereiding leest u deze drie gedichten en met elkaar gaat u aan de hand van de vragen bij de gedichten in gesprek met elkaar. Wat heeft deze nog zo jonge zeer taalvaardige, filosofisch geschoolde dichteres ons te zeggen? Hoe dringen we door in haar poëzie, wat ontroert ons en hoe komt dat?

Met elkaar zult u de gelaagdheid in haar gedichten ontdekken en als het meezit leest u na afloop de gedichten op een veelzijdiger manier dan voorheen en bent u wellicht nieuwsgierig naar haar bundels.

Leeswijzers die eerder verschenen

Ish Ait Hamou - *Het moois dat we delen*

N21-11, Uitgeverij Angèle 2019, 270 p.

Soumia, een jonge vrouw, en Luc, een oude man, wonen in dezelfde buurt, maar kennen elkaar niet. Zij probeert met de moed der wanhoop een nieuw leven te beginnen, geleidelijk aan wordt duidelijk waarom. Hij leeft grotendeels in het verleden, een gebeurtenis vijf jaar geleden veranderde zijn leven voorgoed. Op een dag staan ze tegenover elkaar en ontdekken dat hun levens onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn...

Fernando Aramburo - *Vaderland*

N21-01, Uitgeverij Wereldbibliotheek 2019, 570 p.

Deze familieroman speelt in de tijd van de Eta, een gewelddadige vrijheidsbeweging die vanaf 1959 tot 2018 het Baskenland verdeelde. In een dorp waar iedereen elkaar kent, twee bevriende families vijanden door de Eta. De vader van één van de families wordt vermoord. De zoon van de andere familie wordt hiervan verdacht. Het gezin trekt naar een stad dichtbij. Dan keert weduwe Bittori terug naar het dorp. Ooit wil ze dat haar om vergiffenis gevraagd wordt.

Margaret Atwood - *De testamenten*

N20-01, Uitgeverij Prometheus 2019, 448 p.

In deze roman leven vrouwen in een dictatoriale religieus-puriteinse politiestaat, waarin mannen het volledig voor het zeggen hebben. Vrouwen zijn ingedeeld in klassen, waarbij de dienstmaagden in hun rode jurken het nog het zwaarst te verduren hebben. Zij moeten als inwonende dienstmaagd zorgen voor nageslacht bij echtparen van de heersende klasse waar – vanwege milieuproblemen - nog geen baby's geboren zijn.

Cobi van Baars - *Branduren*

N21-02, Uitgeverij Atlas Contact 2020, 240 p.

Branduren beschrijft een geboortedag en een sterfdag. Twee gebeurtenissen waarbij Naomi's familie samenkomt in een te kleine ruimte. Uren waarin groot en klein leed door elkaar lopen en de toch al moeizame verstandhouding onder druk komt te staan.

De onderstromen van het menselijk gemoed worden geschetst en haarfijn wordt bloot gelegd welke psychologische mechanismen er binnen een familie werken.

Gerbrand Bakker - *Boven is het stil*

N07-02, Uitgeverij Cossee 2006, 264 p.

Op een afgelegen boerderij verzorgt een vijftigjarige boerenzoon zijn doodzieke vader. De roman begint met de openingszin: "*Ik heb vader naar boven gedaan.*"

Pat Barker - *De stilte van de vrouwen*

N20-02, Uitgeverij Ambo Anthos 2019, 336 p.

In deze roman wordt het beroemde verhaal van de Trojaanse oorlog, zoals Homerus dat in de *Ilias* heeft beschreven, deels verteld vanuit het perspectief van een vrouw, Briseis. Zij wordt gevangen genomen en daarmee verandert haar leven drastisch. Haar man en haar broers worden vermoord en zijzelf wordt tot slavin gemaakt. We krijgen een scherpe, nietsontziende kijk op het rauwe leven van de vrouwen. We volgen haar strijd om weer een vrij mens te worden.

Cloe Benjamin - *De onsterfelijken*

N20-03, Uitgeverij Meulenhoff 2019, 386 p.

Vier kinderen krijgen in New York van een waarzegster te horen wanneer ze zullen sterven. Kloppen de voorspellingen? Allemaal? En als er een klopt, hoe komt dat dan? Doordat de waarzegster een wel heel bijzondere gave heeft? Of omdat de kinderen voorspeld was hoe lang ze zouden leven, waarna ze die voorspelling steeds in hun achterhoofd houden?

Kristine Bilkau - *De gelukkigen*

N17-02, Uitgeverij Cossee 2015, 284 p.

Hij journalist, zij cellist. Ze hebben pas een kind gekregen. Door verschillende oorzaken raken beiden hun baan kwijt, waardoor ze in een financieel moeras terechtkomen. Er komt een eind aan hun bevoorrechte leven, maar het opgeven van de daarmee verbonden gewoontes gaat niet van harte. Noodgedwongen verhuizen ze naar een plek waar het leven goedkoper is.

Gerda Blees - *Wij zijn licht*

N21-03, Uitgeverij Podium 2020, 224 p.

In een spirituele woongroep proberen de bewoners te leven van licht, lucht en liefde en vrijwel zonder voeding te overleven. Als één van hen overlijdt door ondervoeding, worden de overige drie leden van de woongroep door de politie vastgehouden. Er wordt verteld vanuit telkens een ander 'wij': vanuit de ouders van de hoofdpersoon, de nacht, de twijfel, een sinaasappelgeur, dementie.

John Boyne - *Wat het hart verwoest*

N19-01, Uitgeverij Meulenhoff 2017, 603 p.

Ierland 1945. In elf episodens van zeven jaar wordt het leven van Cyril Avery geschetst. Vanaf het moment dat zijn zwangere moeder de kerk wordt uitgeschopt, lees je over de geschiedenis van Ierland en die van de emancipatie van homoseksuelen in de vorige eeuw. Cyril wordt verwaarloosd door zijn pleegouders, raakt hopeloos verliefd op zijn jeugdvriend Julian, zoekt zijn identiteit ook in Amsterdam en New York, maar vindt weer in Ierland waarnaar hij op zoek was.

Stefan Brijs - *Maan en zon*

N17-03, Uitgeverij Atlas Contact 2015, 270 p.

Het verhaal, van 1961 tot 2001, speelt zich af op Curaçao en wordt verteld door broeder Daniël. Via hem maken we kennis met drie generaties Tromp: taxichauffeur Roy, zijn zoon Max en diens getalenteerde zoon Sonny. Zij streven er elk op hun manier naar om hun dromen waar te maken. Al zijn de tijd en de omstandigheden waarin zij leven verschillend, zij blijven door de familieketen met elkaar verbonden.

Stefan Brijs - *Post voor mevrouw Bromley*

N14-22, Uitgeverij Atlas Contact 2011, 512 p.

Augustus 1914. In Londen melden duizenden jongemannen zich aan om te gaan vechten tegen de Duitsers. Martin Bromley, zeventien en te jong voor het leger, probeert de twee jaar oudere John Patterson te overreden samen in dienst te gaan, maar die wil zijn droom om te gaan studeren niet opgeven. Uiteindelijk slaagt Martin er met een list in naar het front te vertrekken en blijft John achter in een stad waar de druk op dienstweigeraars toeneemt.

Jeroen Brouwers - *Cliënt E. Busken*

N21-04, Uitgeverij Atlas Contact 2020, 257 p.

Cliënt E. Busken zit vastgebonden in een rolstoel op de gesloten afdeling van een psychiatrisch ziekenhuis, hij is tegen zijn zin opgenomen na een val. Eén dag in zijn leven aldaar wordt beschreven. Hij observeert de medepatiënten, het verplegend personeel, de artsen en psychiaters, wil niet spreken en luisteren. We lezen wat er in zijn hoofd omgaat.

Philippe Claudel - *Archipel van de hond*

N21-05, Uitgeverij De Bezige Bij 2018, 238 p.

Een eilandengroep in de Middellandse Zee, bevolkt door een kleine vissersgemeenschap. Op een dag treft een oude vrouw op het vulkanische strand drie lijken aan. Wie waren deze mensen? Wat moet er gebeuren met hun overblijfselen? Moet je dit geheimhouden? Hoe zal de kleine gemeenschap reageren? Welke belangen spelen er?

Philippe Claudel - *Het kleine meisje van meneer Linh*

N08-01, Uitgeverij De Bezige Bij 2005, 142 p.

Na de dood van haar ouders ontvlucht haar grootvader met de kleine Sang het eens zo paradijselijke dorp.

Jonathan Coe - *Klein Engeland*

N20-04, Uitgeverij De Bezige Bij 2019, 432 p.

In de jaren 2010-2018 begint de politiek een steeds grotere rol te spelen in de levens van de Engelse schoolvrienden Doug en Benjamin, en diens nichtje Sophie. Ook hun familieleden en bekenden raken op drift. Naarmate de Brexit dichterbij komt verscherpen de tegenstellingen zich.

Paulo Cognetti - *De acht bergen*

N18-23, Uitgeverij De Bezige Bij 2017, 227 p.

Pietro is een stadsjongen uit Milaan. Zijn vader is scheikundige en gefrustreerd door zijn werk in een fabriek. Zijn ouders delen een liefde voor de bergen. Dan ontdekken ze een dorpje in het Noord-Italiaanse Valle d'Aosta waar het gezin vanaf dat moment iedere zomer zal doorbrengen.

Saskia de Coster - *Nachtouders*

N21-06, Uitgeverij Das Mag 2019, 284 p.

Dagboekfragmenten over het moeilijke eerste jaar als niet-biologische moeder. Saskia en Juli reizen met hun éénjarige zoon Saul naar Canada. Van daaruit willen zij een roadtrip maken naar Alaska om Karl te bezoeken, Saul's biologische vader. Het gezin brengt ook een bezoek aan de moeder van Karl die sinds jaren op een hippie-achtig onbewoond eiland woont. Zij blijven daar veel langer dan het plan was. De voorgenomen roadtrip verandert in een wanhopig verblijf, Saskia zet steeds meer twijfels bij haar relaties.

Adriaan van Dis - *Ik kom terug*

N15-07, Uitgeverij Atlas Contact 2014, 288 p.

Een moeder begint na tientallen jaren van zwijgen haar verhaal te vertellen aan haar zoon, een romanschrijver. Een verrassing, want de relatie tussen hem en zijn moeder is altijd moeizaam geweest. Aan de hand van bezoeken en telefoongesprekken beschrijft hij in vlagen haar verleden.

Renate Dorrestein - *Zeven soorten honger*

N18-01, Uitgeverij Podium 2016, 269 p.

Nadine en Derek, een middelbaar kinderloos echtpaar, bestieren het William Banting Instituut waar maatschappelijk geslaagde mannen hun overtollige kilo's proberen kwijt te raken. Toch kampt het echtpaar in deze afgesloten gemeenschap met problemen die ze ondanks hun lange, gelukkige huwelijk niet met elkaar kunnen delen.

Martin Michael Driessen - *De Pelikaan*

N19-03, Uitgeverij Van Oorschot 2017, 199 p.

In Kroatië, vlak na de dood van Tito, ontstaat in een dorp dat al eeuwenlang onveranderlijk lijkt een bizarre en vermakelijke situatie. Twee dorpsgenoten, Andrej en Josip, persen elkaar af zonder dit van elkaar te weten. Op de achtergrond rommelt de oorlog in voormalig Joegoslavië. Een tragische, soms zelfs absurdistische komedie.

Claudia Durastanti - De vreemdelinge

N21-07, Uitgeverij De Bezige Bij 2020, 280 p.

De vreemdelinge, want zo voelt de hoofdpersoon zich. Dit boek vol herinneringen, associaties, essays en verhalen, is een puzzel. Het verhaal begint bij de ontmoeting van haar dove ouders, hippies in Rome. Ze weigeren gebarentaal te leren, redden zich met liplezen en praten met uitschietende stemmen. De doofheid van haar ouders veroorzaakt een zoektocht naar het ervaren van complete stilte voor de hoofdpersoon.

Anna Enquist - De verdoovers

N14-03, Uitgeverij De Arbeiderspers 2011, 312 p. Herdruk 2016

Een psychiater, die zijn vrouw verloren heeft, hervat zijn praktijk en krijgt een student in leertherapie. De student loopt later stage bij zijn zus - een anesthesioloog. De disciplines van doorvoelen en benoemen versus verdoven komen tegenover elkaar te staan. Enquist heeft voor dit boek stage gelopen bij het VU-ziekenhuis.

Rob van Essen - De goede zoon

N20-05, Uitgeverij Atlas Contact 2018, 382 p.

In een wereld waar invoering van het basisinkomen heeft gezorgd voor lethargie en stijgend museumbezoek reizen twee mannen af naar het zuiden met een geheime opdracht. De één kent het echte doel van de reis. De ander heeft net zijn moeder begraven. Samen gaan ze op zoek naar verlossing en vergetelheid, bijgestaan door ironische robots en praatgrage zelfrijdende auto's.

Judith Fanto - Viktor

N21-08, Uitgeverij Ambo Anthos 2020, 392 p.

Een gegoede Joodse familie in het Wenen krijgt te maken met de verschrikkingen van de nazi's. Een deel van de familie ontsnapt naar het buitenland en duikt onder. Eén van hun nakomelingen, de Nederlandse Geertje, alias Judith, is op zoek naar haar identiteit en haar joodse wortels. Deze twee verhaallijnen worden met elkaar verweven via Judiths speurtocht naar het verleden van haar Oostenrijkse familieleden, met name van haar bijzondere Oom Viktor, het zwarte schaap van de familie.

Elena Ferrante - De geniale vriendin

N17-06, Uitgeverij Wereldbibliotheek 2015, 334 p.

De geniale vriendin vertelt over twee vrouwen, Lila en Elena, en hun levenslange vriendschap. Een vriendschap, die zowel om liefde als om rivaliteit draait. De intelligente Lila moet van school om te gaan werken. Elena mag wél verder leren, maar het wordt haar steeds duidelijker hoeveel slimmer Lila is. Het is tevens het verhaal van een volkswijk in de stad Napels en van een land in een tijd vol veranderingen.

Aminatta Forna - De paradox van geluk

N20-06, Uitgeverij Nieuw Amsterdam 2018, 411 p.

Twee onbekenden lopen elkaar tegen het lijf op Waterloo Bridge in Londen. Attila, een Ghanese psychiater die gespecialiseerd is in trauma, en Jean, een Amerikaanse natuurbioloog die de gewoonten van stedelijke vossen bestudeert. Er ontstaat een bijzondere en ongewone vriendschap tussen Atilla en Jean. Geleidelijk aan kom je steeds meer weten over hun levens.

Rodaan Al Galidi - Hoe ik talent voor het leven kreeg

N17-07, Uitgeverij Jurgen Maas 2016, 472 p.

Het verhaal van Al Galidi is levensecht en met veel humor wordt de inburgering van de nieuwkomers beschreven. De lezer herkent het systeem, de reacties van Nederlanders en leeft mee met de schrijver die 9 jaar in het AZC verbleef.

Esther Gerritsen - De trooster

N20-07, Uitgeverij De Geus 2017, 224 p.

Henry Loman, een onlangs ontslagen staatssecretaris, wordt in een klooster annex retraitecentrum opgevangen door Jacob, de conciërge. Aanvankelijk stelt Jacob, zich bewust van de hiërarchie binnen de orde, zich terughoudend op. Gaandeweg groeit er een bijzondere verstandhouding tussen de gelovige conciërge en de gast die een misdaad op zijn geweten heeft. Jacob verliest zich in de aandacht, die hij krijgt en is bereid ver te gaan om de vriendschap te behouden.

Paolo Giordano - *De hemel verslinden*

N20-08, Uitgeverij De Bezige Bij 2018, 460 p.

Elk jaar brengt Teresa met haar vader de zomer door bij haar oma in Puglia in het zuiden van Italië. Daar leert ze haar buurjongens, Bern, Tomasso en Nicola kennen die in een masseria wonen. Hun vader, Cesare, heeft hele eigen ideeën over de wereld. De boerderij lijkt een religieuze commune, moet uiteindelijk zelfvoorzienend worden. Het verhaal volgt het leven van de jongeren tot in hun volwassenheid.

Jens Christian Grondahl - *Portret van een man*

N16-05, Uitgeverij Meulenhoff 2015, 368 p.

De verteller, de 60 gepasseerd, kijkt terug op zijn leven. Het boek bestaat uit drie delen, waarbij elk deel voor een tijdperk in zijn leven staat. De roman beschrijft het leven van de hoofdpersoon -niet chronologisch- aan de hand van zijn relaties met vele vrouwen. Aan het eind in Rome begrijpt hij wat elke vrouw, die hij in zijn leven tegenkwam, echt voor hem betekende.

Arnon Grünberg - *Bezette gebieden*

N21-09, Uitgeverij Lebowski 2020, 432 p.

Otto Kadoke, de grensoverschrijdende psychiater uit Moedervlekken keert terug. Nadat zijn alternatieve therapie door een schrijver te boek is gesteld en een bestseller is geworden, raakt hij verstrikt in een web van interpretaties en leugens, dat hem zijn baan kost én zijn reputatie vernietigt. Op een dag, staat een ver familielid voor de deur. In haar ziet Kadoke zijn kans om te ontsnappen. Ze voert hem -en zijn vader- naar de bezette gebieden, waar hij tegen zijn zin als de verlosser wordt onthaald.

Arnon Grünberg - *Moedervlekken*

N17-09, Uitgever Lebowski 2016, 400 p.

Otto Kadoke werkt als psychiater bij de nachtdienst crisisinterventie. Hij bezoekt mensen, die aangeven zelfmoord te willen plegen. Zijn moeder is oud, heeft een kampverleden en wordt thuis verzorgd. Na een incident blijven de Nepalese verzorgsters weg. Hij besluit thuis te gaan wonen en zelf voor zijn moeder te zorgen.

Ayelet Gundar-Goshen - *Leugenaar*

N21-10, Uitgeverij Cossee 2020, 224 p.

Noefar van 17 verkoopt ijsjes. Wanneer een bekende zanger een ijsje komt kopen, en een aantal heel vervelende opmerkingen maakt, rent ze huilend de winkel uit. De buurtbewoners zijn ervan overtuigd dat de zanger haar heeft aangerand. Noefar wordt voor het eerst in haar leven gezien, gehoord, getroost én ze heeft een boeiend verhaal en daarmee een leven. Maar is het wel waar wat ze vertelt? En wat zijn de gevolgen?

Mahir Guven - *Broer*

N20-09, Uitgeverij Ambo Anthos 2019, 256 p.

In dit boek volgen we het leven van vader en twee zonen; migranten in de Parijse banlieue. Wijken die door de media vooral afgeschilderd worden als 'broeinesten van dikke shit' en van radicaliserende jongeren. Guven poogt het werkelijke leven van deze mensen te schetsen. Mensen van vlees en bloed, die dromen, een beter leven willen voor henzelf en hun kinderen.

Het oude land - Dörte Hansen

N17-21, Uitgever HarperCollins 2016, 320 p.

Bijna haar hele leven woont Vera in een oude boerderij in een streek ten zuidwesten van Hamburg en toch voelt ze zich er niet thuis. Als kind ontvluchtte ze met haar moeder het oorlogsgeweld in Oost Pruisen, maar ze blijft een vluchteling die nooit echt is aangekomen in het dorp. Tot op een dag weer twee vluchtelingen voor de deur staan: Vera's nicht Anne met haar zoontje. En terwijl de eenzellige vrouwen beginnen met het opknappen van het huis blijkt dat ze meer gemeen hadden dan ze dachten.

Maarten 't Hart - *De Nachtstemmer*

N20-10, Uitgeverij De Arbeiderspers 2019, 316 p.

De Groningse orgelstemmer Gabe Pottjewijd verblijft eind jaren tachtig enige tijd in een Zuid-Hollands havenstadje om daar een beroemd orgel te stemmen. Bij zijn werk krijgt hij onverwacht hulp van een zestienjarige meisje dat min of meer gehandicapt is. Zij is de dochter van een aantrekkelijke Braziliaanse weduwe, die hem regelmatig uitnodigt om te

komen eten. Dat leidt in het stadje tot roddels, jaloezie en zelfs bedreiging.

Rinske Hillen - *Houtrot*

N19-07, Uitgeverij Querido 2017, 256 p.

Houtrot is gebaseerd op de waargebeurde geschiedenis van een majestueus grachtenpand, dat al eeuwen in de familie is van natuurfilosoof Bram Wenksterman. Het pand vertoont steeds meer gebreken, vanwege achterstallig onderhoud aan de fundamenteën. De eigenaren hebben andere dingen aan hun hoofd. Terwijl de houtrot het pand aan de Keizersgracht steeds verder aantast, raken de familieleden steeds meer op drift.

Bregje Hofstede - *De hemel boven Parijs*

N16-07, Uitgeverij Cossee 2014, 223 p.

Olivier, professor kunstgeschiedenis aan de Sorbonne, krijgt de schrik van zijn leven als hij in zijn collegezaal een Nederlandse studente aantreft, die wel heel erg veel lijkt op een vrouw uit zijn verleden. Een collega vraagt hem als haar mentor op te treden en Olivier stemt met tegenzin toe. Hij helpt haar, niet alleen bij zaken die haar studie aangaan, maar ook met praktische dingen.

Michel Houellebecq - *Onderworpen*

N16-08, Uitgeverij De Arbeiderspers 2015, 224 p.

Een docent aan de Sorbonne lijkt zijn intellectuele hoogtepunt voorbij te zijn. Het is 2022 en in Frankrijk is de politieke situatie onhoudbaar geworden als de twee grootste partijen Front Nationale en de Moslimbroederschap de verkiezingsstrijd aangaan. De Moslimbroederschap krijgt door politiek spel de macht in handen. Eén van de eerste veranderingen is de opheffing van de scheiding tussen kerk en staat.

Auke Hulst - *Kinderen van het ruige land*

N14-09, Uitgeverij Meulenhoff 2012, 332 p.

Het 'Ruige land' is een afgelegen stukje bos ergens in Noord-Nederland. In de jaren '80 woont er in een soort "Villa Kakelbont" een bijzonder gezin met vier kinderen. Zij staan er alleen voor, vervreemd van hun familie en van het dorp. Gaan zij het redden in hun eentje? Naarmate ze ouder worden beziet hoofdpersoon Kai zijn eigen situatie én zijn moeder steeds meer betrokken en afstandelijk tegelijk.

Murat Isik - *Wees onzichtbaar*

N18-05, Uitgever Ambo Anthos 2017, 597 p.

Metin, een Turkse jongen, komt als kleuter met zijn ouders en zus via Duitsland in de Bijlmer terecht. Zijn vader, een belezen atheïstische communist, leeft van een uitkering. Hij staat zijn vrouw en kinderen weinig bewegingsruimte toe. De gevoelige Metin krijgt het moeilijk als hij zich een plek heeft weten te veroveren op het vwo van scholengemeenschap Reigersbos. Deze roman speelt zich af van 1980 tot heden tegen het decor van de Bijlmer, waarvan we de ontwikkeling vanuit Metins perspectief meemaken.

Arthur Japin - *Kolja*

N18-06, Uitgeverij De Arbeiderspers 2017, 344 p.

Kolja is acht jaar oud en doofstom als de gebroeders Tsjaikovski, zich over hem ontfermen. Kolja leert spreken en liplezen. Wanneer Pjotr Iljitsj in 1893 in Sint-Petersburg overlijdt, twijfelt Kolja, die dan 25 jaar is, aan de officiële doodsoorzaak, cholera. Kolja probeert in de drie dagen tot de staatsbegrafenis, uit te vinden wat er gebeurd is en waaraan de componist werkelijk is overleden. Wanneer hij daarachter is gekomen, is het de vraag wat hij met dat antwoord moet doen.

Oek de Jong - *Zwarte schuur*

N20-11, Uitgeverij Atlas Contact 2019, 489 p.

Op zijn negenenveertigste heeft schilder Maris Coppoolse een overzichtstentoonstelling in het Stedelijk Museum in Amsterdam. Dan wordt in een weekblad de bron van zijn obsessieve werk blootgelegd: een misdaad die hij op zijn veertiende beging. Niemand in zijn omgeving is hiervan op de hoogte. Langzaam wordt duidelijk hoe deze

catastrofale gebeurtenis op het Zeeuwse eiland van zijn jeugd zijn leven bepaald heeft. Hoe ze doorwerkt in zijn leven als kunstenaar in Amsterdam en New York en zijn relaties met vrouwen beïnvloedt.

Lieke Kézér - De verloren berg

N20-12, Uitgeverij De Arbeiderspers 2019, 256 p.

Schrijver Thomas Noorman verliest zijn vrouw Kira bij een fataal auto-ongeluk. Hij vindt kortstondig troost in de armen van Lauren, de juf van zijn zoontje Tommie en vertrekt met hem en met zijn dochters Cleo en Matilde in een camper naar de Pyreneeën. Daar voltrekt zich een gezinsdrama en na de ontknoping snap je alles.

Sander Kollaard - Uit het leven van een hond

N20-13, Uitgeverij van Oorschot, 192 p.

Uit het leven van een hond beslaat een dag uit het leven van Henk van Doorn (56, ic-verpleegkundige, alleenstaand). Het is een doodgewone zaterdag totdat blijkt dat Henks hond ziek is en binnen afzienbare tijd zal sterven. Dat gegeven gaat als een sleepnet over de bodem van de dag en haalt de gebruikelijke gedachten boven: dat de tijd maar één richting kent; dat we zo kwetsbaar zijn; dat we zo eenzaam zijn, hoeveel liefde we ook vinden. Maar somber wordt het verhaal nergens.

Jacub Malecki - Roest

N21-13, Uitgeverij Querido 2020, 285 p.

Na het ongeluk, waarbij Szyman zijn ouders verliest, wordt hij opgevoed door zijn oma. Hoewel het niet tot zijn omgeving doordringt ontwikkelt Szyman vreemde gewoonten. Deze zijn te herleiden naar het verlies van zijn ouders. De Tweede Wereldoorlog speelt een marginale rol in zijn leven maar des te meer in het leven van oma.

Janvier Marías - De verliefden

N15-13, Uitgeverij Meulenhoff 2012, 368 p.

Maria Dolz ontbijt elke dag in hetzelfde café en observeert een echtpaar dat daar ook elke dag ontbijt. Voor haar zijn die twee mensen de belichaming van geluk, het perfecte paar. Plotseling komt het echtpaar niet meer. Maria hoort dat de man is doodgestoken. Omdat in elke krant een andere lezing hierover wordt gegeven, probeert ze erachter te komen wat er werkelijk gebeurd is.

Ian McEwan - De Kinderwet

N15-14, De Harmonie Amsterdam 2014, 215 p.

“Als een rechter oordeelt over enig vraagstukinzake een opgroeiend kind.....dan zal deze rechter het welzijn van het kind vooropstellen”, zegt artikel 1a van De Kinderwet van 1989. Fiona Maye moet als rechter een oordeel vellen in de rechtszaak rondom de 17-jarige Adam Henry, leukemiepatiënt en Jehova’s getuige. Hij kan alleen gered worden door een bloedtransfusie, hetgeen verboden is binnen zijn geloof.

Eva Meijer - Het vogelhuis

N19-10, Uitgeverij Cossee 2016, 282 p.

In *Het Vogelhuis* vertelt Eva Meijer het leven van Len Howard, Engelse biologe en violiste uit de vorige eeuw, die haar leven wijdde aan het bestuderen en omgaan met de vogels in de tuin van haar geïsoleerd liggende huisje op het Engelse platteland. Het gaat vooral over het gedrag en de omgang met koolmeesjes. Op de achtergrond spelen WO1 en WO2.

Pascal Mercier - Het gewicht van de woorden

N21-14, Uitgeverij Wereldbibliotheek 2019, 448 p.

Simon Leyland, een uitgever, krijgt te horen dat hij nog maar een paar maanden te leven heeft. Hij verkoopt zijn uitgeverij en besluit brieven te schrijven aan zijn overleden vrouw Livia. In zijn leven als vertaler en uitgever is hij altijd omringd geweest door mensen die net als hij hartstochtelijk gefascineerd zijn door taal, die door te schrijven hebben weten te overleven.

Pascal Mercier - Nachttrein naar Lissabon

N07-08, Uitgeverij Wereldbibliotheek 2006, 414 p.

Een Duitse leraar raakt zo geboeid door de filosofische overpeinzingen van een Portugese arts dat hij naar Portugal afreist om meer over hem te weten te komen.

Haruki Murakami - *De kleurloze Tsukuru Tazaki en zijn pelgrimsjaren*

N15-16, Uitgeverij Atlas Contact 2014, 363 p.

Als tiener bracht Tsukuru al zijn tijd door met een hechte groep van drie jongens en twee meisjes. Hij verhuist als enige van hen naar Tokyo om er te gaan studeren. De vijf vrienden blijven elkaar zien, totdat de anderen hem zomaar, zonder de reden te noemen, laten vallen. Dit is een traumatische ervaring voor Tsukuru. Op zijn 36^e ontmoet hij Sala, met wie hij een relatie krijgt. Zij raadt hem aan om de oude vrienden op te zoeken en te vragen waarom zij hem destijds hebben verstoten.

Jennifer Nansabuga Makumbi - *Kintu*

N21-12, Uitgeverij Cossee 2019, 479 p.

De machtige stamhouder Kintu Kidida gaat in 1750 op reis om trouw te zweren aan de nieuwe koning van de Baganda. Het noodlot slaat toe als hij aan zijn ongehoorzame adoptiezoon een te harde klap verkoopt, waarna deze overlijdt. De biologische vader ontketent een vloek, die Kintu's clan nog generaties lang zal blijven achtervolgen. De dramatische verhalen van deze nazaten vormen het grootste deel van de roman, die zich dan van de jaren zestig tot 2004 afspelen.

Ilja Leonard Pfeiffer - *Grand Hotel Europa*

N20-15, Uitgeverij De Arbeiderspers 2019, 547 p.

In Grand Hotel Europa zijn verschillende verhaallijnen te vinden. Onder meer een liefdesrelatie en de zoektocht naar een schilderij. Twee thema's houden al die verschillende verhaallijnen op een bijzondere manier bij elkaar: het verleden van Europa en massatoerisme. 'Ons verleden is zowel het blok aan ons been, als ons 'uniqueselling point'.

Eva Posthuma-de Boer - *En het wonder ben jij*

N21-15, Uitgeverij Ambo Anthos 2021, 291 p.

Geïnspireerd op het leven van kunstschilder Aad Donker. Aangrijpende roman over Lok, een kunstschilder die slechts 29 jaar oud werd. Twee verhaallijnen, die van Lok en die van Tosca, worden mooi verweven.

Marieke Lucas Rijneveld - *De avond is ongemak*

N19-16, Uitgeverij Atlas Contact 2018, 272 p.

Beklemmende roman over een gereformeerde boerenfamilie waar de oudste zoon verongelukt tijdens het schaatsen op open water. Met dit verlies geconfronteerd, trekken alle familieleden zich terug in zichzelf. Vader en moeder zijn volledig verlamd door verdriet en zien niet hoe Jas en haar zusje en broer langzaam ontsporen. Het verhaal wordt verteld door Jas. Zij doet experimenten met dieren en heeft bezweringen nodig om stand te kunnen blijven houden, zoals haar jas aanhouden om te voorkomen dat ze sterft aan bacteriën en ziektes.

Jaap Robben - *Zomervacht*

N20-16, Uitgeverij De Geus 2018, 316 p.

Lucien, de gehandicapte broer van de 13-jarige Brian verblijft in een instelling. Als de verbouwing daar uitloopt krijgt pa het verzoek zijn zoon voor een maand of wat in huis te nemen. Pa heeft er geen trek in, tot hij hoort dat er een vergoeding tegenover staat. De jongen komt dus naar huis: een stacaravan op een rommelig terrein waar, naast Brian en zijn vader, nog meer randfiguren wonen. Brian, die met enige tegenzin, maar allengs liefdevoller, de zorg voor Lucien op zich neemt vertelt het verhaal. De vader is onbetrouwbaar en onverantwoordelijk en toch geeft hij op zijn manier om zijn kinderen.

Sally Rooney - *Normale mensen*

N20-18, Uitgeverij Ambo Anthos 2019, 253 p.

In een lers stadje zijn populaire Connell en teruggetrokken Marianne klasgenoten. Connells moeder is schoonmaakster bij die van Marianne en dat tekent de verhouding, maar niet voor altijd. Ze worden heel bijzonder voor elkaar. Als ze later allebei naar Trinity College in Dublin gaan, zijn de rollen omgedraaid maar ondanks de duistere kanten van ieders persoonlijkheid blijft hun band. En dan blijkt dat zij elkaar veranderd hebben.

Philip Roth - *Nemesis*

N14-13, Uitgeverij De Bezige Bij 2010, 263 p.

Een boek over het uitbreken van een polio-epidemie in Newark, VS. Het verhaal speelt in 1944. Een drieëntwintigjarige, sportieve, integere, Joodse speelplaatsleider moet toezien hoe steeds meer kinderen aan de polio ten onder gaan. Niemand weet waardoor die ziekte veroorzaakt wordt.

Marijke Schermer - *Liefde, als dat het is*

N20-19, Uitgeverij van Oorscot 2019, 203 p.

In deze roman komt liefde in al zijn vormen aan bod; romantiek, vriendschap, seksuele aantrekkingskracht, puberromantiek. Sev en David willen geen relatie en spreken dat ook naar elkaar uit. Maar wat dan wel? David is na twintig jaar huwelijk verlaten en is zijn identiteit kwijt. Hij stelt alles in het werk om zijn kinderen een warm gezin te bieden.

Robert Seethaler - *De Weense sigarenboer*

N19-18, Uitgeverij De Bezige Bij 2017, 250 p.

De zeventienjarige, wat naïeve Franz Huchel, woont samen met zijn moeder in een dorpje in de Oostenrijkse bergen. Zij stuurt hem naar Wenen, waar een oude vriend van haar een sigaren- annex tijdschriftenwinkel heeft. Franz krijgt een baantje in deze winkel. Een van de klanten is de beroemde psychiater Sigmund Freud. Franz raakt met hem bevriend en krijgt het advies om een meisje te vinden. Het verhaal speelt in 1937, een turbulente tijd voor Oostenrijk én de hoofdpersonen.

Lionel Shriver - *De weg van de meeste weerstand*

N21-16, Uitgeverij Atlas Contact 2020, 365 p.

Het verhaal van een ouder echtpaar. Serenata, die haar hele leven fanatiek gesport heeft naast haar werk als inspreker van luisterboeken en Remington, die een belangrijke functie in het vervoerswezen heeft gehad. Hij gaat zich pas overijverig wijden aan het lopen van een marathon en meer, als Serenata ernstig geblesseerd is en aan een nieuwe knie moet. Dit tot ergernis van Serenata. Eén en ander leidt tot heftige onenigheid.

Machteld Siegmann - *De kaalvreter*

N21-17, Uitgeverij Ambo Anthos 2019, 370 p.

Leie kwam als driejarig Joods meisje in 1942 aan in Zanegeest, bij het bijbelvaste gezin van Tom en Nellie. Na het bezoeken van de begrafenis van haar pleegmoeder, stort Leie in een zware depressie en is het voor haar man en kinderen maar raden wat haar parten speelt. Lezend onthullen zich steeds meer puzzelstukjes van het leven van Leie.

Leila Slimani - *Een zachte hand / De perfecte oppas*

N18-15, Nieuw Amsterdam 2017, 191 p.

Myriam is moeder van twee kinderen en wil haar baan als advocaat hervatten en gaat op zoek naar een nanny. Ze vinden in Louise de perfecte oppas, die al snel een vaste plek inneemt in het gezin. Louise nestelt zich steeds dieper in het huishouden, maar begint ook vreemde trekjes te vertonen. Het benauwt Myriam, maar ze sust haar gevoel van onbehagen. Als ze uiteindelijk doorheeft wat Louise drijft, is het te laat.

Ali Smith - *Lente*

N20-21, Uitgeverij Prometheus 2019, 304 p.

Filmregisseur Richard treurt om de dood van een goede vriendin, scenarioschrijfster Paddy. Om zijn verdriet te verwerken maakt hij een reis naar Schotland. Hij kruist het pad van beveiligingsbeambte Brittany en de twaalfjarige vluchteling Florence. Het perspectief ligt wisselend bij deze drie personages, maar worden ook andere stemmen gehoord. Door het hoofdverhaal heen worden allerlei andere verhalen gevlochten, bijvoorbeeld uit de oudheid, volksverhalen en van Shakespeare.

Zadie Smith - *Swing Time*

N19-19, Uitgeverij Prometheus 2016, 448 p.

Twee gekleurde meisjes in Noordwest-Londen raken in 1982 met elkaar bevriend als zij voor het eerst naar balletles gaan. Ondanks de tegenstellingen blijven zij altijd bevriend. Het ene meisje heeft talent en maakt carrière in de dans, de ander heeft geen talent maar blijft wel zijdelings betrokken bij deze wereld. De één maakt carrière, de ander een heeft leven dat bestaat uit vallen en opstaan. Hoe gaan beiden om met de verschillen in afkomst, relaties en toekomstverwachtingen?

Lize Spit - *Het smelt*

N17-18, Uitgever Das Mag 2016, 480 p.

Eva vormt samen met Laurens en Pim 'De drie Musketers'. Zij zijn de enige drie kinderen die in 1988 in het kleine dorp Bovenmeer in België geboren zijn en vormen daarom met zijn drieën een apart klasje op school. Ze trekken ook buiten school veel met elkaar op, waarbij Eva een min of meer regulerende en ondergeschikte rol vervult. Beide jongens (mis)gebruiken Eva, die zich daarvan bewust is maar het niettemin toestaat. Zo opgebouwd dat je als lezer pas in een laat stadium begrijpt waar het verhaal naar toe gaat.

Jón Kalman Stefánsson - *Zomerlicht, en dan komt de nacht*

N20-22, Uitgeverij Ambo Anthos 2018, 238 p.

Het verhaal neemt ons mee naar het kleine dorp in het noorden van IJsland. In dat geïsoleerde dorp waart de schrijver rond op zoek naar verhalen; ontregelende vertellingen over al te menselijke daden en drijfveren. We ontmoeten de verschillende personages en wat ze gemeen hebben is het dorp, maar het zijn ook personages die op zichzelf staan en zo invloed hebben op het dorp. Zo is er de directeur van de breifabriek, die opeens de man is die de hemel nader was dan de aarde. Hij komt terug uit de hoofdstad en spreekt opeens vloeiend Latijn...

P.F. Thomese - *De onderwaterzwemmer*

N16-18, Uitgeverij Atlas Contact 2015, 205 p.

In 1944 steekt Tin van Heel als veertienjarige jongen met zijn vader 's nachts de rivier naar bevrijd gebied over. Tijdens deze nachtelijke oversteek raakt Tin zijn vader kwijt, waarna hij met dit vreselijke nieuws huiswaarts moet keren. Dertig jaar later bezoekt Tin met zijn vrouw Afrika en dreigt het noodlot opnieuw toe te slaan. Wanneer Tin 74 jaar is, krijgt hij onverwacht bezoek, waardoor hij eindelijk vrede vindt. Vrede met zichzelf en de tragische gebeurtenissen in zijn leven.

Franca Treur - *Hoor nu mijn stem*

N19-21, Uitgeverij Prometheus 2018, 352 p.

Al vroeg is Ina Wisse wees geworden en wordt ze opgevoed door een opa en twee oudtantes in een bevindelijk reformatorisch milieu. De ambitieuze Zeeuwse probeert te klimmen op de trappen van Gods

genade, zoals haar lichtende voorbeeld tante Ma. Later legt ze haar geloof af en wordt ze als Gina een succesvol radio-interviewster in de Randstad. Als haar oudtante Ma ziek wordt, keert ze terug naar Zeeland om voor haar te zorgen.

Manon Uphoff - *Vallen is als vliegen*

N21-18, Uitgeverij Querido 2019, 191 p.

"Lezer, ik wilde dit verhaal niet vertellen". De schrijver zegt op de eerste bladzijde dat verhalen voor haar helemaal het einde zijn tot gruwelijke sprookjes toe. We lezen, hoe jonge meisjes, zusjes en halfzusjes worden aangetrokken tot de onweerstaanbare vader die hen inwijdt in de mooie wereld van kunst en wetenschappen, maar die 's nachts verandert in een monster, in de wellustige Minotaurus.

Juan Gabriel Vasquez - *Het geluid van vallende dingen*

N17-20, Uitgever Signatuur 2012, 285 p.

Zodra de jonge Antonio Yammara een zekere Ricardo Laverde leert kennen, begrijpt hij dat zijn nieuwe vriend een geheim met zich mee draagt. Zijn fascinatie voor het mysterieuze leven van Laverde verandert in een ware obsessie als Laverde wordt vermoord. Yammara begint een onderzoek dat teruggaat tot de jaren zeventig, toen een complete generatie noodgedwongen opgroeide onder de constante dreiging van datgene wat Colombia uiteindelijk naar de rand van de afgrond zou brengen, de drugshandel.

Annelies Verbeke - *Dertig dagen*

N16-19, De Geus 2015, 312 p.

In dertig hoofdstukken, dertig dagen, vertelt Verbeke het verhaal van Alphonse. Een van oorsprong Senegalese klusjesman die van Brussel naar de Vlaamse Westhoek is verhuisd met zijn vriendin Kat. Naast klusjesman is Alphonse het luisterend oor van zijn dorp: overal waar hij komt vertellen mensen hem hun problemen en vragen ze hem om advies. Op deze manier komen verschillende persoonlijke verhalen bij elkaar en dit maakt de roman een perfecte afspiegeling van het alledaagse leven, inclusief zijn mooie en lelijke kanten.

Thomas Verbogt - *Als de winter voorbij is*

N16-20, Nieuw Amsterdam 2015, 222 p.

'Er zijn maar een paar momenten die je leven maken. Ja, het leven is natuurlijk meer dan die momenten. Maar met die momenten begint er iets.', schrijft Lin, een van de personages. In deze beschouwelijke, poëtische roman kijkt de hoofdpersoon, een zachtmoedige schrijver van in de zestig, terug op de ontmoetingen en de momenten in zijn leven die er echt toe doen.

Sandro Veronesi - *De kolibrie*

N21-19, Uitgeverij Prometheus 2019, 332 p.

Oogarts Marco Carrera had als kind een groeistoornis en kreeg zo de bijnaam 'de kolibrie'. Ook figuurlijk gesproken probeert hij een kolibrie te zijn in zijn pogen overleefd te blijven in de stormen van zijn leven met daarin veel dramatiek, liefde, verlies en pijn. Langzamerhand wordt het geheel van Marco's leven en zijn verhouding tot de mensen om hem heen duidelijk.

Benedict Wells - *Het einde van de eenzaamheid*

N18-18, Uitgeverij Meulenhoff 2017, 300 p.

Al jong verliezen Jules, Marty en Liz hun ouders bij een ongeluk en zij belanden op een internaat. Daar verliezen zij elkaar ook nog. Wel raakt Jules er bevriend met de mysterieuze Alva. Wells beschrijft prachtig gelaagd hoe de drie ieder op hun eigen manier omgaan met het verdriet en de onzichtbare vijand van de eenzaamheid te lijf gaan.

Colson Whitehead - *De Ondergrondse Spoorweg*

N18-19, Uitgeverij Atlas Contact 2017, 352 p.

De jonge Cora groeit rond 1850 op als slavine op een katoenplantage in Georgia, waar de eigenaar met harde hand regeert. Ze gaat in op het voorstel van lotgenoot Caesar om samen te vluchten, maar raakt hem al snel kwijt. Ze slaagt erin weg te komen via de Ondergrondse Spoorweg, achtervolgd door slavendrijvers. Cora maakt een huiveringwekkende reis door de zuidelijke staten naar het vrije Noorden. Overal waar ze komt, krijgt ze te maken met discriminatie van zwarten en slavernij. Ze is nergens veilig of vrij.

Lina Wolff - *De dwalingen van het vlees*

N21-20, Uitgeverij Atlas Contact 2020, 256 p.

Een Zweedse columniste reist naar Madrid, op zoek naar inspiratie en raakt al snel betrokken bij een krankzinnig verhaal. In een bar ontmoet zij Mercurio Cano, die denkt dat hij achtervolgd wordt door de makers van een obscure internet realityshow, waaraan hij heeft meegewerkt om goed te maken wat hij zijn vrouw allemaal heeft aangedaan. Hierachter zit de non Lucia, die de prikkelende taak op zich genomen heeft om verloren zielen te redden van de verleiding van vleselijke lusten. Is Mercurio te redden? Maar vooral: moet hij wel gered worden?

Verantwoording van de keuze en de aanbevelingen

Deze keuzelijst werd samengesteld door de werkgroep Literatuur (Nederlands en vertaald) van Senia. De werkgroep bestond dit jaar uit Immy Beijer, Wil de Graaf, Karen Hoogendoorn, Caroline Koning-Versteeg, Lidi van der Meijden, Karin Mous, Monique Ricken en Daan Vree. Zij schreven ook de (cursief gedrukte) aanbevelingen bij de afzonderlijke boeken en begeleiden het samenstellen van de leeswijzers.

De omschrijving van de inhoud van de boeken is beperkt. Het is vaak moeilijk om zowel de inhoud als de stijl van het boek in 150-200 woorden samen te vatten. We raden u daarom aan om meer informatie over de boeken te verzamelen, bijvoorbeeld via internet.

Bij het uitbrengen van deze keuzelijst (maart 2022) zijn de boeken die op de lijst voorkomen, verkrijgbaar. We kunnen niet garanderen dat dit zo blijft gedurende het seizoen 2022-2023. We stimuleren de uitwisseling van boeken via het boekenprikbord op de website.

Meningen over de leeswijzers kunt u sturen naar litteratuurwerkgroep@senia.nl. Deze e-mails komen terecht bij de Werkgroep Literatuur, die de totstandkoming van nieuwe leeswijzers begeleidt.